

KS. PAWEŁ MACIASZEK
Warszawa, UKSW

UDZIAŁ TYGODNIKA KATOLICKIEGO „NIEDZIELA” W POGŁĘBIANIU ROZUMIENIA ODNOWY LITURGICZNEJ SOBORU WATYKAŃSKIEGO II

Przypadająca w obecnym czasie 50-ta rocznica ogłoszenia Konstytucji o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* skłania wspólnotę Kościoła katolickiego do refleksji nad realizacją zawartych w dokumencie wskazań. Dotyczą one odnowy celebracji liturgicznych, dzięki której dokonywać się może ciągły rozwój duchowego życia wiernych. Z tej właśnie racji w nauczaniu Kościoła nieustannie przypomniana jest prawda, że na sposób życia uczniów Chrystusa ma wpływ przeżywanie przez nich sprawowanego kultu Bożego. Chodzi tutaj o wykonywanie go w sposób czynny, świadomy i pełny (por. KL 14). Sprawowane przez chrześcijan święte czynności wywierają tym bardziej znaczący wpływ na codzienność człowieka, im dokładniej rozumie on i bardziej angażuje się w sprawowane celebracje. Proces poprawnego rozumienia liturgii i włączania się w nią uzależniony jest z kolei od systematycznego zgłębiania jej treści i wychowywania do ich właściwego przeżywania.

Akcentowana w dokumencie Soboru Watykańskiego II potrzeba poznawania przez wiernych istoty obrzędów i kształtowania liturgicznych postaw powinna dokonywać się m.in. na drodze przekazu medialnego. Mass media bowiem — jak zaznaczone zostało w innym dokumencie tego Soboru — powinny być środkiem i miejscem dokonywania zleconego Kościołowi dzieła ewangelizacji. Zawarty w nich przekaz ma nie tylko pozostawać w służbie dobra wspólnego, lecz także wyrażać troskę o chrześcijańskie wychowanie ludzkiej społeczności (por. DSP 17).

Zagadnienie realizacji powyższych wskazań — o wykorzystywaniu środków społecznej komunikacji w dziele realizacji odnowy liturgicznej (która wywiera zasadniczy wpływ na rozwój duchowego życia człowieka) — jest tematem niniejszego artykułu. Zostanie ono zaprezentowane na przykładzie Tygodnika Katolickiego „Niedziela”. Pismo to powołał do istnienia bp Teodor Kubina w 1926 r. Jako pasterz nowo powstałej diecezji częstochowskiej pragnął, aby lokalny Kościół posiadał swoją gazetę, która będzie czytana w każdym katolickim domu. Jej treść — jak tłumaczył hierarcha — stanowić będzie wszystko to, co przyczynia się do rozszerzania Królestwa Bożego, podnosi ducha i uświęca dusze, służy pogłębianiu wiary i zasad chrześcijańskiego życia, pomnaża codzienną radość. Na stronach „Niedzieli” będzie można znaleźć zarówno opisy katolickich zwyczajów, jak i zachętę do ich prakty-

kowania¹. W należącym do archidiecezji częstochowskiej tygodniku niezmiennie publikowane są teksty ożywiające religijne życie czytelników czasopisma. Każdy z nich może znaleźć tam treści służące dobremu przygotowaniu się do uczestnictwa w Mszy św. (szczególnie niedzielnej), poznaniu życia i działania świętych wspomnianych w bieżącym tygodniu, włączaniu się w codzienne odmawianie liturgii godzin. Teksty te stanowią odpowiedź na wyrażoną przez ks. Ireneusza Skubisia — długoletniego redaktora naczelnego „Niedzieli” — opinię:

Wielu Polaków bowiem ulega laicyzacji, ale jest bardzo wielu takich, którzy szukają pomocy w pogłębianiu życia wewnętrznego, chcą uczestniczyć we Mszy św. przygotowani, interesują się tekstami liturgicznymi przeznaczonymi na poszczególne dni tygodnia, chcą dowiedzieć się czegoś więcej o patronie dnia².

Wkład „Niedzieli” w proces tłumaczenia soborowej odnowy liturgicznej i jej urzeczywistniania zaprezentowany zostanie na przykładzie wybranych treści prezentowanych na stronach tygodnika. Należąc do nich będą następujące cykle, które na łamach gazety publikowane były w ostatnich latach: papieska *Audienca generalna*, *Dodatek liturgiczny*, *Święty tygodnia*, *W trosce o rozwój duchowości liturgicznej*, relacje z *VIII Archidiecezjalnego Kongresu Eucharystycznego* Kościoła częstochowskiego, świadectwa kapłanów o rozumieniu Najświętszego Sakramentu dawane z racji *Roku Eucharystii*.

1. Papieskie *Audiencje generalne*

Tematy dotyczące soborowej odnowy liturgicznej regularnie podejmowane są przez kolejnych papieży. Dzięki relacjonowanym w „Niedzieli” papieskim audiencom generalnym czytelnicy tygodnika mogą coraz lepiej rozumieć sprawowane obrzędy. W nauczaniu tym, uwzględniającym elementy strukturalne człowieka, bez wątpienia można zauważyć, że każda wygłaszana przez Ojca Świętego katecheza ma prowadzić uczestników liturgii do mobilizacji. Zaangażowanie w celebrację jest bowiem podstawowym żądaniem, którego spełnienie umożliwia nie tylko nawiązanie i ożywienie osobowej relacji z Chrystusem, lecz także kształtowanie własnej osoby.

Do przykładów takich katechez należą te, które poświęcone są okresom liturgicznym³. Tłumacząc duchowe treści Wielkiego Postu Benedykt XVI odpowiedział na często rodzące się u wiernych pytanie, po co w Kościele Wielki Post. Papież wska-

¹ Por. T. KUBINA, *Arcypasterska zachęta*, „Niedziela” 1 (1926), s. 2.

² I. SKUBIS, „Niedzielne” pomoce, „Niedziela” 16 (2007), s. 3.

³ Por. BENEDYKT XVI, *Światło Bożego Narodzenia*, „Niedziela” 1 (2006), s. 3; TENŻE, *Duchowe przesłanie Wielkiego Postu*, „Niedziela” 11 (2006), s. 3; TENŻE, *Znaczenie Triduum Paschalnego*, „Niedziela” 17 (2006), s. 3; wszystkie wypowiedzi papieża zostały przetłumaczone przez J. Pacha.

zał, że właściwe przeżycie tego czasu pozwala na: lepsze uświadomienie sobie odkupieńczego dzieła Chrystusa, prowadzenie się słowu Bożemu, głębsze zrozumienie własnego chrztu, ożywienie pragnienia gorliwej walki z grzechem, doświadczanie wyzwalającej z wszelkich zniewoleń siły, dostrzeżenie i pospieszenie z pomocą biednym i opuszczonym, uświęcenie swojego życia modlitwą⁴. Z kolei dzięki lekturze papieskiego nauczania o Misterium Paschalnym czytelnik znajdzie odpowiedź na najważniejsze pytania dotyczące celebracji znajdujących się w centrum całego roku kościelnego. Papież mówi o tym, czym są w istocie wydarzenia, które składają się na *Triduum Sacrum*, oraz w jaki sposób przeżywać je, aby wydawały owoce w codziennym przeżywaniu prawdziwej radości Zmartwychwstałego oraz komunii w przebaczeniu ofiarowanym przez Niego każdemu człowiekowi⁵.

Innym przykładem liturgicznych treści papieskich audycji jest słowo poświęcone celebracji Mszy św. Katecheza na temat Komunii stanowi nie tylko wytłumaczenie tego daru, lecz także jest zachętą do jego przyjęcia:

W Eucharystii Jezus nas karmi, jednoczy ze Sobą, z Ojcem, z Duchem, Świętym oraz między nami. (...) komunია jest darem, z konsekwencjami bardzo realnymi, gdyż pomaga nam wyjść z naszej samotności, z zamknięcia się w samych sobie i czyni nas uczestnikami miłości, która jednoczy nas z Bogiem i między nami⁶.

Papież nazywa ten dar dobrą nowiną, lekarstwem przeciw ludzkiej samotności, światłem pozwalającym zajaśnieć Kościołowi pośród narodów.

Dla jeszcze pełniejszej ilustracji wkładu „Niedzieli” w realizację posoborowego wychowania liturgicznego wiernych warto wskazać tłumaczenia papieskich audycji, tworzących cykl zatytułowany *Katechezy o Psalmach z Nieszporów*. Treść tego nauczania stanowi wyraźną odpowiedź na zawarte w dokumencie *Vaticanum II* zalecenie dotyczące liturgii godzin: dla lepszego i doskonalszego odmawiania modlitwy brewiarzowej należy zadbać o to, aby myśli odpowiadały słowom. Droga do osiągnięcia tego celu jest staranie się o „głębsze poznanie liturgii i Pisma Świętego, a zwłaszcza psalmów” (KL 90). Na przykład dzięki wyjaśnieniu Ps 145 — znajdującego się w 4-tygodniowym układzie brewiarza w piątek czwartego tygodnia — modlący się wieczorną modlitwą Kościoła lepiej rozumieją, na czym polega wieczność Królestwa Boga⁷ i chwała Jego Majestatu⁸. Kolejna katecheza, dotycząca odmawianego w nieszporach hymnu *Magnificat*, pozwala wiernym nie tylko wyraźniej zobaczyć zachowanie Boga względem człowieka (dostrzec łaskawość), lecz

⁴ BENEDYKT XVI, *Duchowe przesłanie*, s. 3.

⁵ TENŻE, *Znaczenie Triduum*, s. 3.

⁶ TENŻE, *Dar „komunii”*, „Niedziela” 15 (2006), s. 3.

⁷ TENŻE, *Twoje Królestwo jest wieczne. Ps 145[144], 14-21 — z Nieszporów na piątek IV tygodnia*, „Niedziela” 8 (2006), s. 3.

⁸ TENŻE, *Chwała Bożego Majestatu. Ps 145[144], 1-13 — z Nieszporów na piątek IV tygodnia*, „Niedziela” 7 (2006), s. 3.

także lepiej zrozumieć Jego dzieła i usłyszeć wezwanie do właściwej postawy wobec Wszechmogącego (przyjęcie pomocy, uwielbienie, radość i wdzięczność)⁹.

2. *Święty tygodnia*

Cykl zatytułowany *Święty tygodnia* publikowany był na ogólnopolskich stronach „Niedzieli” od marca do października 2006 r. W jego treści prezentowane były nie tylko fakty z biografii świętego, który wspominany był w liturgii Kościoła w danym tygodniu, lecz także opisywana była jego droga do świętości. Osoba ta ukazywana była jako wzór do naśladowania. Wszyscy, którzy poznawali jej sposób życia, mogli nabrać przekonania, że jest on zarówno możliwy do urzeczywistnienia, jak i potrzebny dzisiejszemu światu. Wspominani w liturgii stają się bliscy wspólnocie Ludu Bożego; wierni czują potrzebę wyrażenia im wdzięczności za przykład życia oddanego Bogu oraz pragną prosić ich o wypraszenie u Niego wszelkich łask potrzebnych do kroczenia drogą zbawienia bez względu na napotymane trudności i pełniane grzechy.

Na przykład w osobie św. Wojciecha czytelnicy tygodnika mogli przypomnieć sobie o tym, że chrześcijanin ma zawsze być człowiekiem, który się nie poddaje. Z dążenia do świętości nigdy nie powinien rezygnować, szczególnie wtedy, kiedy trudności jest wiele: Europa i Polska potrzebują „ludzi energicznych i pracowitych, którzy angażują się całkowicie w to, co robią. Potrzebują ludzi zdecydowanych i jednocześnie krytycznie oceniających rzeczywistość”¹⁰. Tylko taka postawa, choćby narażała na szykany i prześladowanie, przyczynia się do kształtowania chrześcijańskiego oblicza ziemi. Co więcej, wszystkim, którzy w dniu głównego patrona Polski uczestniczyli w celebracjach liturgicznych — a którzy poznali jego sposób życia — z pewnością łatwiej było zrozumieć i włączyć się w liturgiczne wołanie Kościoła: „abyśmy za wstawiennictwem św. Wojciecha trwali w prawdziwej wierze i wyznawali ją słowami i uczynkami”¹¹.

Drugim przykładem może być osoba św. Andrzeja Boboli. Liturgia Kościoła wskazuje na niego jako gorliwego współpracownika z dziełem Chrystusa, za które poniósł śmierć męczeńską¹². Modlący się liturgiczną kolektą w uroczystość tego męczennika proszą o potrzebne łaski do naśladowania takiej postawy. Z pewnością we wszystkich, którzy na stronie „Niedzieli” przeczytali o całkowitym poświęceniu

⁹ TENŻE, „*Wielbi dusza moja Pana*”, „Niedziela” 9 (2006), s. 3.

¹⁰ A. TATARA, *Św. Wojciechu! Czy Ty się nigdy nie poddajesz?*, „Niedziela” 17 (2006), s. 16.

¹¹ *Św. Wojciecha, biskupa i męczennika. Modlitwa po komunii*, w: *Mszal rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 1986, s. 43’.

¹² Por. *Św. Andrzeja Boboli, kapłana i męczennika. Kolekta*, w: *Mszal rzymski*, s. 61’.

się tego świętego pracy ewangelizacyjnej (za którą został zamęczony przez Kozaków), zrodziła się refleksja nad codziennym trwaniem w wierności swoim religijnym przekonaniom. Wszyscy, którzy angażowali się w przeżywanie liturgicznej uroczystości św. Andrzeja Boboli łatwiej rozpoznali w nim postać zapraszającą do przemyślenia swojej życiowej postawy i skierowania spojrzenia na cel ludzkiej egzystencji, jakim jest wieczne zjednoczenie z Bogiem¹³.

Podane powyżej przykłady świadczą o tym, że redaktorzy „Niedzieli” pragną pośredniczyć w przekazywaniu Ludowi Bożemu daru Kościoła, jakim jest wspomnianie w roku liturgicznym męczenników oraz innych świętych. Korzystanie z tego daru polega na poznaniu ich jako tych, „którzy dzięki wielorakiej łasce Bożej doszli do doskonałości, a osiągnąwszy już wieczne zbawienie, wyśpiewują Bogu w niebie doskonałą chwałę i wstawiają się za nami” (KL 104). Dla uczniów Chrystusa są oni przykładami pociągającymi wszystkich do Ojca, który jest w niebie.

3. *Dodatek liturgiczny*

Dołączony do Tygodnika Katolickiego „Niedziela” *Dodatek liturgiczny* wydawany był w latach 2006–2011. Jego osiem jednoszpaltowych stron zasadniczo wypełnionych było następującymi treściami:

- Na stronie pierwszej zamieszczane były: temat bieżącej publikacji (przeważnie wynikający z niedzielnych czytań biblijnych lub przeżywanego okresu roku kościelnego), data (według kalendarza liturgicznego), związane z umieszczanym obok tematem fragmenty religijnej sztuki malarskiej i kilkudzaniowe rozważanie dotyczące chrześcijańskiego sposobu życia.
- Kolejne dwie strony (druga i trzecia) zawierały: fragment nauczania Ojców Kościoła, kolektę z niedzielnej Mszy św., teksty niedzielnej liturgii słowa Bożego, wybrany fragment dokumentu Kościoła (często były to wyjątki z papieskich encyklik czy adhortacji).
- Na czwartej stronie znajdowały się: komentarz do podanej na poprzedniej stronie Ewangelii, numery stron brewiarza do niedzielnej liturgii godzin, przypomnienia (czyli informacje o przypadających w bieżącym tygodniu wydarzeniach), intencje apostołstwa modlitwy na aktualny miesiąc.
- Strona piąta zawierała informację o liturgii każdego z kolejnych dni bieżącego tygodnia (podawała przypadające święto czy wspomnienie świętego z krótką notą biograficzną, kolor szat mszalnych, oznaczenia czytań Pisma Świętego na

¹³ Por. A. TATARA, Św. *Andrzeju Bobolo! Czy Ty jesteś wzorem prawdziwego mężczyzny?*, „Niedziela” 20 (2006), s. 16.

- dany dzień — biblijne sigle, kilkudzaniowe rozważania do wskazanych czytań, numery stron tekstów liturgii godzin.
- Na kolejnych stronach (szóstej i siódmej) kontynuowana była liturgiczna charakterystyka kolejnych dni tygodnia oraz dłuższa prezentacja wybranego zagadnienia związanego z przeżywanym okresem roku kościelnego, przedstawiane były miejsca Bożego kultu.
 - Ostatnia (ósma) strona określana była jako *Niedzielną szkołę modlitwy* i prezentowane na niej były zagadnienia dotyczące duchowego życia wspólnoty Ludu Bożego (np. duchowość Ojców Kościoła, rozważania pasyjne nabożeństw Gorzkich żali, formacja służby liturgicznej ołtarza).

Bez wątpienia można wyrazić opinię, że w taki sposób redagowany *Dodatek liturgiczny* spełnił wcześniej określone (przez redaktora naczelnego gazety) założenia: „«Niedziela liturgiczna» będzie przydatna kapłanom, którzy w swoich parafiach z jej pomocą będą pobudzać życie liturgiczne”¹⁴. Mogła być ona wykorzystywana przez katechetów przygotowujących z uczniami liturgię słowa Bożego niedzielnej Eucharystii bądź prowadzących szkolne koła liturgiczne. Ponadto, wydawanie niedzielnych czytań w formie wpinanych w środek egzemplarza liturgicznych stron — łatwo wrywanych, stanowiących «jakby miniksiążeczkę do nabożeństwa» i wygodnych do przenoszenia — umożliwiało realizację wskazania, by do tych treści powracać w kolejne dni tygodnia i w ten sposób żyć nimi na co dzień. Była to zatem możliwość do przypomnienia sobie i zrealizowania konkretnych — usłyszanych w słowach Nowego czy Starego Testamentu — wskazań dotyczących chrześcijańskiego życia. W ten sposób realizowana była troska Kościoła o to, aby chrześcijanie byli kształtowani przez słowa Pisma Świętego i osiągalni przez to coraz doskonalsze zjednoczenie z Bogiem (por. KL 48).

Uważna lektura omawianych stron liturgicznych i zaangażowanie się w realizację podawanych na nich wskazań pozwala nie tylko zrozumieć wyznaczoną Ludo-wi Bożemu (w soborowej odnowie) drogę ożywiania życia duchowego, lecz także nią podążać. Przyjęcie takiej postawy przez czytelników *Dodatku liturgicznego* z pewnością pozwalało im na co dzień przeżywać prawdę — zapisaną w dokumencie o celebracjach liturgicznych — że liturgia jest „źródłem i szczytem chrześcijańskiego życia” (KL 10). Jeśli mieli oni dostęp do biblijnych tekstów, korzystali z objaśniających je komentarzy i przyjmowali skierowaną do nich homilię, to z pewnością zrozumieli, że stół słowa Bożego jest rzeczywiście bogato zastawiony (por. KL 35). Z kolei systematyczne słuchanie słowa Bożego i pogłębianie jego rozumienia utwierdziło wiernych w przekonaniu, że głoszenie orędzia zbawienia jest podstawowym zadaniem Kościoła. Co więcej, poznawanie zawartej w Objawieniu

¹⁴ I. SKUBIŚ, *Witamy w nowej „Niedzieli”*, „Niedziela” 42 (2006), s. 3.

Bożym nauki ożywiało wiarę chrześcijan, czyniąc każdego z nich gotowym do przyjęcia sakramentów, które mają wpływ na kształt codziennego życia. Nie bez znaczenia pozostawał także wcześniejszy dostęp do biblijnych czytań (z reguły bieżący numer tygodnika możliwy jest do kupienia już kilka dni przed niedzielą); ułatwiał on lektorom, psalmistom, kantorom i komentatorom lepsze przygotowanie się do pełnionej posługi (co odpowiada soborowym wezwaniom do czynnego uczestnictwa w celebracjach niedzielnych i uroczystego ich sprawowania). Ponadto, korzystanie z tekstów o modlitwie i przeznaczonych do niej przyczyniało się do rozwoju życia duchowego wiernych oraz wywierało wpływ na codziennie podejmowane przez nich decyzje i dokonywane wybory.

Korzystanie zaś z prezentowanej na stronach *Dodatku liturgicznego* teologii okresów liturgicznych prowadziło do rozumienia nauczania Kościoła o dokonującym się w ciągu całego roku liturgicznego odsłanianiu tajemnic jedynego Misterium Paschalnego Chrystusa. Z kolei przeznaczanie dużej ilości miejsca na opisywanie życia oraz działania świętych i błogosławionych pozwalało czytelnikom zrozumieć, że kult tych mieszkańców nieba sprawowany jest jedynie z racji na wyrażające się w nich zbawcze dzieło Jezusa Chrystusa i należną Bogu chwałę (por. KL 7).

4. *W trosce o rozwój duchowości liturgicznej*

Publikowany na stronach częstochowskiej edycji „Niedzieli”, składający się z 22 publikacji¹⁵, cykl *W trosce o rozwój duchowości liturgicznej* stanowił odpowiedź na skierowane do Ludu Bożego wezwanie Jana Pawła II: „niech na początku tego tysiąclecia rozwija się «duchowość liturgiczna»”¹⁶. Przesłanie to skierowane zostało z racji 40-tej rocznicy ogłoszenia soborowej konstytucji *Sacrosanctum Concilium*. Realizacja tego wezwania dokonuje się przez nieustanne poznawanie liturgii, coraz dokładniejsze rozumienie i głębsze przeżywanie sprawowanych obrzędów. Przez realizację tych zamierzeń Kościół pragnie nieustannie odkrywać przed wiernymi prawdę — przypominaną w pierwszym temacie tego cyklu — że przez dostrzegalne znaki wyraża się wielbienie Boga i uświęcenie człowieka. „Widzialnych znaków, gestów i postaw używa liturgia dla oznaczenia niewidzialnych spraw Bożych”¹⁷. Stąd też wynika potrzeba nieustannej troski o właściwy sposób świętych celebracji, które są tym bardziej poprawne, im dokładniejsze jest poznanie misterium zbawienia i dojrzałe w nich uczestnictwo.

¹⁵ Por. P. MACIASZEK, *W trosce o rozwój duchowości liturgicznej*, „Niedziela Częstochowska” 4 (2006) – 26 (2006).

¹⁶ JAN PAWEŁ II, *List apostolski „Spiritus et Sponsa” z okazji 40 rocznicy ogłoszenia Konstytucji o liturgii świętej „Sacrosanctum Concilium”* (4 grudnia 2003 r.), nr 16.

¹⁷ Por. P. MACIASZEK, *Co to jest duchowość liturgiczna?*, „Niedziela Częstochowska” 4 (2006), s. 8.

Odbiorcy prezentacji zagadnień dotyczących troski o rozwój duchowości liturgicznej mogli ożywić swoją wrażliwość na tworzące celebracje znaki i postawy. Skoro ich treść stanowiła rodzaj formacji, to w każdym z podejmujących ją dokonano się, w jakimś stopniu, pogłębienie świadomości wiary i ożywienie wrażliwości na święte obrzędy. Taka jest bowiem droga realizowania pragnienia odnajdywania obszaru działania Boga i ulegania Jego przemieniającej mocy.

Na treść publikacji złożyły się prezentacje ważnych dla chrześcijan zagadnień dotyczących kultu Bożego. Należały do nich przede wszystkim tematy z zakresu liturgiki fundamentalnej (np. o obecności Chrystusa w liturgii, o uświęcającej funkcji celebracji, o znaku zgromadzenia liturgicznego) i roku kościelnego (np. tematy Wielkiego Postu, treści Triduum Paschalnego, wspomnianie pełnej chwały Maryi). Szukając w tekstach omawianego cyklu potwierdzenia wskazywania czytelnikom liturgicznej drogi uświęcania się i zachęcania do konsekwentnego podążania nią, wskazać można choćby dwie — przekazywane w sprawowanym przez Kościół kulcie — prawdy:

Chrystus obecny w liturgii jest Tym, który cierpiał, umarł i zmartwychwstał. Odkupił ludzi i pragnie zbawienia każdego człowieka. Stąd Jego eucharystyczna obecność jest obecnością dynamiczną, zbawiającą. Ona przemienia chrześcijan, zawsze bowiem spotkanie osób niesie ze sobą jakieś przesłanie i wywiera wpływ na dalszy kształt życia¹⁸. Przyglądając się Świętej Bożej Rodzicielce dostrzegamy, że światłem łaski, które rozjaśniło Jej życie, Bóg pragnie także ubogacić wszystkich wierzących. Jeśli w każdej Mszy św. urzeczywistniają się przeszłe wydarzenia zbawcze, to przez każde wspomnianie Maryi w liturgii dostrzegamy zapowiedź szczęśliwego losu, jaki kiedyś ma się stać udziałem człowieka¹⁹.

Dla pełniejszego zilustrowania podjętego tematu warto przedstawić związek między podejmowanymi w omawianym cyklu publikacji tematami a treściami, jakie wypełniały strony częstochowskiej edycji „Niedzieli”. Lektura prezentowanych zagadnień pomagała czytelnikom w odbiorze relacjonowanych w tygodniku uroczystości religijnych (szczególnie celebracji liturgicznych). Dzięki znajomości podejmowanych kwestii mogli oni nie tylko dokładniej rozumieć opisywane uroczystości, lecz także bardziej świadomie w nich uczestniczyć. Jako przykład można wskazać choćby wy tłumaczenie praktykowania w Kościele kultu relikwii, udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy kult ten może przyczyniać się do duchowego rozwoju wiernych.

Czcic świętych to razem z nimi modlić się do Wszechmogącego, dziękować Mu za ich życie, świadectwo i dzieła oraz odwoływać się do ich wstawiennictwa przed obliczem Ojca Niebieskiego. Zmarły, który uznany został za świętego, przestaje być umarłym. W swoich relikwiach żyje on nadal. Dlatego też może wstawiać się u Boga, do którego wierni zanoszą prośby o pomoc. Relikwie stają się w ten sposób specyficznym znakiem wstawiennictwa i obecności świętego. Są też wyrazem wiary w życie wieczne, świę-

¹⁸ P. MACIASZEK, *Obecność Chrystusa w liturgii*, „Niedziela Częstochowska” 7 (2006), s. 8.

¹⁹ TENŻE, *Wspominanie pełnej chwały Maryi*, „Niedziela Częstochowska” 21 (2006), s. 8.

tych obcowanie i zmartwychwstanie ciała. Relikwie pozwalają człowiekowi wierzącemu przekroczyć próg świata widzialnego, dotknąć wartości wiecznych²⁰.

Po zapoznaniu się z takim wyjaśnieniem czytelnicy „Niedzieli” nie tylko przypomnieli przypominaną przez *Vaticanum II* praktykę Kościoła oddawania czci świętym i otaczania szacunkiem ich autentycznych relikwii i wizerunków (por. KL 111), lecz także pomogło im to z większym zaangażowaniem duchowym uczestniczyć w uroczystościach wprowadzenia relikwii do parafii, ucałowania relikwii patrona wspólnoty parafialnej czy innego świętego w dniu jego liturgicznego wspomnienia²¹. Warto w tym miejscu dodać, że na diecezjalnych stronach edycji „Niedzieli” umieszczane były (i nadal jest to praktykowane) zarówno zaproszenia na takie uroczystości, jak i relacje z ich przebiegu.

5. VIII Archidiecezjalny Kongres Eucharystyczny Kościoła częstochowskiego

Na stronach „Niedzieli Częstochowskiej” relacjonowany był VIII Archidiecezjalny Kongres Eucharystyczny, który w Kościele częstochowskim odbywał się w dniach 22–28 października 2005 r. W sumie, w diecezjalnej edycji tygodnika ukazało się 11 sprawozdań z uroczystości, które przeżywane były w kilkunastu miejscach archidiecezji. Publikowane teksty pozwalały wiernym nie tylko poznawać kolejne stacje eucharystycznej uroczystości, lecz także rozważać przypominane prawdy Objawienia Bożego. Z pewnością medialny przekaz przyczynił się do realizacji celu, jaki przyświeca każdemu z takich kongresów; jego uczestnicy podejmują trud odnowienia swojego życia religijnego, którego najważniejszym owocem jest — jak wskazywał abp Stanisław Nowak — „uczestnictwo we Mszy św. w niedziele i nakazane święta oraz możliwie częste przystępowanie do Komunii św.”²².

Zagadnienia — poruszane zarówno w nauczaniu pasterzy tego lokalnego Kościoła, jak i w wykładach teologów — odnosiły się do soborowych zaleceń, aby Eucharystia była sercem świata, zadatkiem szczęśliwej wieczności w Królestwie Bożym, do której wszyscy (nawet nieświadomie) podążają. Przekazywane czytelnikom treści skłaniały do refleksji nad ofiarowanym przez Boga człowiekowi darem Ciała i Krwi Pańskiej, poznawaniem bogactwa tej tajemnicy miłości i jej znaczenia dla religijnego życia chrześcijan²³. Jako przykład przywołać można tłumaczenia dotyczące m.in. następujących kwestii:

²⁰ TENZE, *Dar relikwii świętych na chwałę Boga*, „Niedziela Częstochowska” 20 (2006), s. 8.

²¹ Por. B. PIECZYKURA, *Relikwie Apostoła w Osinach*, „Niedziela Częstochowska” 23 (2006), s. 8; A. LOREK, *Pod patronatem św. Maksymiliana*, „Niedziela Częstochowska” 35 (2006), s. 7.

²² S. NOWAK, *List na 80-lecie diecezji częstochowskiej i VIII Archidiecezjalny Kongres Eucharystyczny*, „Niedziela Częstochowska” 45 (2006), s. 2.

²³ Por. B. PIECZYKURA, *Panie, zostań z Ludem Bożym Archidiecezji Częstochowskiej*, „Niedziela Częstochowska” 45 (2006), s. 2.

- wypełniania przykazań mówiących o uczestniczeniu we Mszy św. (abp Stanisław Nowak: „abyśmy [...] bez poważnej przyczyny nie opuszczali Eucharystii niedzielnej. Więcej, proszę o dołożenie największych starań, abyśmy ją godnie i z wielką miłością przeżywali”²⁴);
- właściwego rozumienia kultu Eucharystii (ks. Teofil Siudy: „Eucharystia jako sakrament Ofiara, sakrament Komunia i sakrament Obecności, buduje Kościół, wiernych z Chrystusem i pomiędzy sobą”²⁵; bp Jan Wątroba: „Wierzę w obecność Jezusa Chrystusa pod postacią chleba i wina. I z tą wiarą chcę dzisiaj (...) Jezusa adorować i kontemplować. Uwielbiać Jezusa – Chleb ludzi wolnych. Ludzi wolnych od przywiązań do grzechu”²⁶);
- znaczenia Eucharystii w codziennym życiu (bp Antoni Długosz: „Udział we Mszy św. i przyjmowanie Komunii św. umacnia nas w służeniu Bogu i bliźniemu”²⁷; bp Jan Wątroba: „Uczta miłości ma mieć przedłużenie w codzienności, bo taki jest nakaz Chrystusa: «To czyńcie na moją pamiątkę» (Łk 22, 19). A tym, co uczynił Zbawiciel i co nakazał nam czynić, jest umiłowanie do końca. I dlatego Eucharystia, która zawsze uobecnia oddanie życia, jest szkołą miłości braterskiej”²⁸).

Zamieszczone na stronach „Niedzieli” kongresowe relacje potwierdzają prawdę, że te eucharystyczne uroczystości spełniły ważną rolę w życiu Kościoła częstochowskiego; ich celem (z pewnością w jakimś stopniu osiągniętym) było pogłębienie wiary w rzeczywistą obecność Zbawiciela w Najświętszym Sakramencie. Przekazywane treści wykładów, dyskusji, rozważań, adoracji Ciała Chrystusa czy przede wszystkim homilii pozwalały pełniej poznać tajemnicę Eucharystii. Poznanie to prowadziło do ożywienia duchowego życia wiernych, wzrostu ich świadomości i wrażliwości eucharystycznej.

6. Kapłańskie świadectwa na *Rok Eucharystii*

Z racji przypadającego Roku Eucharystii (od października 2004 r. do października 2005 r.) na stronach częstochowskiej edycji „Niedzieli” prezentowane były — od stycznia do listopada 2005 r. — wypowiedzi kapłanów tej archidiecezji na temat znaczenia Eucharystii w ich codziennym życiu i działaniu²⁹. Było to kilkudziesięć

²⁴ *Tamże*.

²⁵ Cyt. za: A. MROZEK, *Eucharystia buduje Kościół*, „Niedziela Częstochowska” 45 (2005), s. 4.

²⁶ Cyt. za: P. MACIASZEK, *Eucharystia — pokarm ludzi wolnych i serce rodziny*, „Niedziela Częstochowska” 26 (2005), s. 1.

²⁷ Cyt. za: E. NOCŃ, *Eucharystia chlebem dla duszy*, „Niedziela Częstochowska” 45 (2005), s. 5.

²⁸ Cyt. za: P. MACIASZEK, *Eucharystia — braterską drogą do kolejnych jubileuszy*, „Niedziela Częstochowska” 45 (2005), s. 5.

²⁹ *Rok Eucharystii*, „Niedziela Częstochowska” 1 (2005), s. 1 — „Niedziela Częstochowska” 42 (2005), s. 1.

świadeństwo, wyrażone doświadczenie, odnoszące się do celebrowania Mszy św., codziennego spożywania Ciała i Krwi Pańskiej, adoracji Najświętszego Sakramentu. Przykładami takich wypowiedzi są dwa następujące świadectwa:

Podczas Eucharystii najpiękniej i najpełniej objawia się Kościół. To Sakrament Jedności, w którym łączą się tajemnice. To, co widzialne, niezrozumiałe jest bez tego, co niewidzialne. To, co niewidzialne, koniecznie potrzebuje tego, co widzialne. Osobiste odniesienie do Boga koniecznie potrzebuje wspólnoty; a wspólnota jest niezrozumiała bez Chrystusa. To, co czynimy na tej ziemi, choć niedoskonałe, łączy się z tym, co będziemy czynić w Niebie, w Bożej doskonałości³⁰.

Eucharystia jest dla mnie Tajemnicą Miłości! Niegdyś jako motto na prymicyjnym obrazku zapisałem Piotrowe słowa: „Panie, Ty wszystko wiesz. Ty wiesz, że Cię kocham!”. Na Eucharystii powtarzam je w sercu ze świadomością, że moja miłość do Boga ma często „ludzką twarz” codziennych asekuracji „...ale”. Gdy unoszę w dłoniach Hostię Świętą i proklamuję ludowi: „Oto Baranek Boży”, to mając przed oczami Eucharystycznego Chrystusa, wiem, że Jezus mnie (nas) kocha, dając nam się Cały, bez żadnego „...ale”³¹.

Jeśli w soborowym dokumencie o kulcie Bożym jest mowa o zleconym duszpasterzom zadaniu czuwania, aby liturgiczne czynności sprawowano ważnie i godziwie, z należytym usposobieniem duszy, jako współpracowanie z łaską niebiańską (por. KL 11), to dzielenie się przez nich doświadczeniem przeżywania celebracji liturgicznych z pewnością skłaniało wiernych do osobistej refleksji nad tajemnicą Eucharystii — wielką tajemnicą wiary.

Te krótkie świadectwa przypominały o tym, że każda celebracja Mszy św. jest czasem komunii z misterium Trójcy Przenajświętszej. One umacniały czytelników w przekonaniu, że święte czynności powinny być przeżywane jako czas spotkania z Bogiem i wyrażania gotowości przyjęcia Jego darów. Dla chrześcijanina powinny to być zawsze chwile, w których dokonuje się ożywianie życia duchowego; Kościół ofiarowuje wówczas swoim wiernym potrzebną do zbawienia łaskę, potrzebną szczególnie tym, którzy ją zagubili. Wypowiedzi te wzywały także do jeszcze większego angażowania się — zarówno duchowego, jak i zewnętrznego — w sprawowanie kultu Bożego.

7. Zakończenie

W podsumowaniu prezentacji zagadnienia pomocy Tygodnika Katolickiego „Niedziela” we wprowadzaniu w życie wspólnoty Kościoła soborowej odnowy liturgii z pewnością wskazać należy na następujące działanie i jego skutki:

— dzięki objaśnianiu sprawowanych celebracji nie tylko stawały się one coraz bardziej zrozumiałe dla wiernych, lecz także przestawały być pojmowane jako należące wyłącznie do duchownych;

³⁰ M. WĘGRZYN, *Rok Eucharystii*, „Niedziela Częstochowska” 19 (2005), s. 1.

³¹ A. OLCZYK, *Rok Eucharystii*, „Niedziela Częstochowska” 8 (2005), s. 1.

- dokładniejsze rozumienie sprawowanego kultu pozwalało wiernym na angażowanie się w relację z Bogiem zarówno wewnętrznie (np. przez modlitwę uwielbienia, dziękczynienia, prześlągania i prośby), jak i zewnętrznie (np. przez wykonywane gesty czy przyjmowane postawy);
- przez wskazywanie możliwości zaangażowania się wiernych w sprawowane obrzędy (i aktywny udział) dokonywało się pogłębianie w Ludzie Bożym świadomości przynależenia do Kościoła;
- realizacja procesu wychowania liturgicznego prowadziła do bardziej ożywionego dialogu z Bogiem poprzez słuchanie Jego słowa i odpowiadanie na nie;
- pogłębona znajomość kultu eucharystycznego prowadziła do coraz częstszego uczestniczenia we Mszy św. w sposób pełny (z przyjęciem Ciała Pańskiego);
- podawanie numerów stron brewiarzowych modlitw odmawianych danego dnia i zamieszczanie publikacji wyjaśniających teksty składające się na liturgię godzin pozwalało wiernym na włączenie się w liturgiczną modlitwę Kościoła i sprawowanie jej jako codziennej modlitwy Ludu Bożego.

Ukazane osiągnięcia odpowiadają zamieszczonym w *Sacrosanctum Concilium* drogowskazom, wyznaczającym drogę odnowy liturgicznej. Wskazywały one np. na:

- potrzebę głoszenia homilii (bez poważnego powodu nie wolno pomijać jej w Mszach św. sprawowanych z udziałem wiernych w niedzielę i święta nakazane — por. KL 52);
- wartość recytowania przez świeckich liturgii godzin (wszyscy wierni powinni jak najczęściej modlić się liturgią godzin — odmawiać przynajmniej główne godziny kanoniczne, zwłaszcza nieszpory — czy to z kapłanami, czy na swoich zebraniach, czy też indywidualnie — por. KL 100);
- istotne dla życia duchowego znaczenie wspominania w liturgii świętych Pańskich (są oni przykładem pociągającym wszystkich przez Chrystusa do Ojca i przez ich zasługi Kościół wyjednywa Boże dobrodziejstwa — por. KL 104).

Recepcja soborowej odnowy liturgicznej nie była łatwa (i taką pozostaje do dziś). Urzeczywistnianie zawartych w niej zaleceń, i tym samym osiągnięcie celów *Vaticanum II*, niezmiennie zależy od „liturgicznego urobienia wiernych” (por. KL 14), do którego powinna przyczyniać się (między innymi) posługa środków społecznego przekazu. Realizacja podjętego w tym artykule tematu potwierdza fakt, że mass media, szczególnie katolickie, pomagają chrześcijanom coraz dokładniej rozumieć prawdę, że

liturgia nie jest tylko kultem, lecz przede wszystkim dokonującą się za pośrednictwem Chrystusa świętą wymianą i dialogiem między Bogiem, który zbawia i uświęca, a człowiekiem, który odpowiada na działanie Boga aktami kultu i całym życiem przez Boga uświęconym³².

³² S. CZERWIK, *Wprowadzenie do „Konstytucji o liturgii świętej”*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002, s. 31.

Składające się na treść tego artykułu przedstawienie wybranych liturgicznych tematów zamieszczanych na stronach „Niedzieli” przekonuje o znaczącym wpływie tego tygodnika na przyjmowanie soborowych wskazań przez wspólnotę Kościoła. Lektura stron gazety prowadziła do poznania wytyczonej w *Sacrosanctum Concilium* drogi odnowienia i rozwoju liturgii, na której ma się dokonywać nieustanne wdrażanie wiernych do takiego udziału w sprawowanych obrzędach, aby czerpali z nich prawdziwie chrześcijańskiego ducha (por. KL 14). Nie powinni oni uczestniczyć w nich jak „obcy lub milczący widzowie”, lecz formowani przez słowo Boże powinni posilać się Ciałem Pańskim i składać Wszechmogącemu Bogu należne dziękczynienie. W swej służebnej funkcji ta katolicka gazeta przypominała o konieczności uczenia się (i tłumaczyła, na czym ono polega) ofiarowywania samych siebie Bogu, coraz doskonalszego jednoczenia się z Nim i bliźnimi (por. KL 48). Z pewnością uczestniczenie w proponowanej przez „Niedzielę” formacji liturgicznej pozwoliło kontynuującym ją doświadczyć prawdy, że szczególnie w czasie świętych celebracji spływa na ludzi uświęcająca łaska (por. KL 10). Zrozumieli także, że w trosce Kościoła o odnowienie obrzędów wyraża się pragnienie, aby lud chrześcijański dokładniej rozumiał święte obrzędy oraz uczestniczył w nich w sposób pełny, czynny i wspólnotowy. Taka jest bowiem droga obfitego czerpania przez człowieka, zawartych w liturgii, zbawczych łask (por. KL 21) i jego codziennego życia prawdą, że nie jest on z tego świata, ale jest światłem świata i jego powołaniem jest nieustanne wysławianie Ojca wobec ludzi (por. KL 9).

Zakończenie niniejszej prezentacji stanowić mogą dwie, znaczące dla podjętego tematu, papieskie wypowiedzi, o których Kościół nie może zapominać. Pierwsza z nich należy do Pawła VI, który ogłosił soborowe dokumenty o liturgii świętej i środkach społecznego przekazywania myśli. W słowie skierowanym do wiernych z racji VIII Światowego Dnia Środków Społecznego Przekazu wskazał na potrzebę odnowienia metod apostołstwa, wykorzystywania prasy w ewangelizacji. Wśród obszarów korzystania z przekazu społecznego, jako pomocy w dziele zbawienia, wymieniona została liturgia³³. Ojciec Święty przypomniał tym samym, że mass media zaliczane są do najbardziej skutecznych możliwości docierania z orędziem zbawienia do ludzi na całej ziemi, przyczyniają się do współpracy człowieka z Bogiem dla realizacji Jego planu zbawienia. Autorem drugiej wypowiedzi jest papież Franciszek, który z okazji 50-lecia pierwszego dokumentu *Vaticanum II* zaapelował:

Pozostaje jeszcze bardzo dużo do zrobienia dla właściwego i pełnego przyswojenia Konstytucji o liturgii przez ochrzczonych i przez kościelne wspólnoty. Chodzi mi szczególnie o podejmowanie wysiłku celem solidnej i organicznej formacji liturgicznej zarówno wiernych świeckich, jak duchowieństwa i osób konsekrowanych³⁴.

³³ Por. PAWEŁ VI, *Środki społecznego przekazu i ewangelizacja. Orędzie na VIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, <http://www.paulus.org.pl/display,259.html> (17.03.2014).

³⁴ Cyt. za: ak/rv, *Papież na 50-lecie pierwszego dokumentu Vaticanum II: jest jeszcze dużo do zrobienia, by nauczanie Soboru o liturgii było dobrze rozumiane i wprowadzane w życie*, <http://pl.radiovaticana>.

Wypowiedzi te nie tylko uzasadniają aktualność podjętej prezentacji, lecz także wskazują na potrzebę kontynuowania dzieła wychowania liturgicznego w przekazie medialnym. Trud ten podejmować powinny przede wszystkim media katolickie, które czynić to powinny tym gorliwiej, im wyraźniej dostrzegalna jest niechęć do Kościoła świeckich środków przekazu (większość z nich służy interesom politycznym, ideologicznym i ekonomicznym).

The Participation of the Catholic Weekly “Sunday” in Deepening Understanding of the Liturgical Renewal of Second Vatican Council

Summary

The chosen topic about the participation of the Catholic Weekly “Sunday” in deepening understanding of the liturgical renewal of Second Vatican Council was presented using the example of the following publications: *Pope’s General Audiences*, *The Liturgical Supplement*, *Saint of the Week*, *In the Care about the Development of Liturgical Spirituality*, *VIII Eucharistic Congress in Archdiocese of Czestochowa*, *Bear Witness of Priests to the Eucharistic Year*. The analysis of the content of these publications shows that the mass media can also be used as a means of caring for people and for their earthly as well as eternal life, which is signalized in the teaching of the Church. The shape of people’s lives is dependent on the way they experience the liturgy. Their sacramental and liturgical lives can influence their daily life if they understand more accurately the Vatican II — renewed celebrations. Therefore, understanding the worship of God requires constant instruction and education.

The article also points out the ways in which the Catholic Weekly “Sunday” helps the faithful to celebrate the worship of God:

- to benefit the most from God’s Word people need not only to have the access to those texts but they also need to understand them (hence printing the Biblical readings with explanatory commentaries);
- encouragement for the lay faithful to also say the everyday prayers, which is made easier thanks to the instructions how to use the book of the Liturgy of Hours (hence giving the volume and page numbers);
- prior access to biblical readings makes it easier for lectors, psalmists, cantors and commentators to prepare better for the service;
- using the texts of prayers and about them makes the lives of the faithful spiritually richer and influences their everyday choices;
- in the church year much time is devoted to the worship of the Blessed Virgin Mary and saints; learning about their life and actions helps to understand that their worship is valid as a way to express Jesus Christ’s redemptive deed and the glory owed to God.